Tendencje zagrażające stosowaniu klauzuli sumienia w praktyce medycznej

Ks. prof. nadzw. dr hab. Tadeusz Biesaga SDB
Katedra Bioetyki Uniwersytetu Papieskiego
Jana Pawła II w Krakowie

1. Sumienie w swojej specyfice

Sumienie w swojej specyfice

- Sumienie obecne w naszych przeżyciach moralnych
- Osądza nasz wbrew naszym pragnieniom i decyzjom
- Sąd sumienia jest sądem kategorycznym, niepodważalnym
- Sumienie świadczy, zakazuje, nakazuje i oskarża
- Poczucie winy, ból sumienia, ból duszy
- Rezonans emocjonalny sądów sumienia

Świadkowie sumienia

- Płacą wysoką cenę za wierność sumieniu
- W czasach różnych totalitaryzmów płacą cenę życia (Sokrates, Tomasz Morus)
- Przechodzą wstrząs i kryzys wewnętrzny (Adam Chmielowski)

Sumienie nie poddaje się redukcjom

- Sumienie nie jest superego jak chciał Z. Freud
- Nie da się zepchnąć do stanów emocjonalnych, jak chciał M. Schlick, A. J Ayer
- Nie jest aktem decyzji jak chciał P. Sartre

Sumienie stanowi o osobie i jego indywidualności

- Przenosi nas w obszar odpowiedzialności za siebie
- Odpowiedzialność moralna to nie dbałość o nasze interesy (władza, pieniądze, prestiż)
- Odpowiedzialność w sumieniu dba o godność i integralność naszej osoby, integralność lekarza

2. Sumienie w rzeczywistości demokratycznej

Gwarancje wolności sumienia

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka: Art.18. „Każdy człowiek ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania”.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: art. 53 ust. 1. , że „Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii”
- Kodeks Etyki Lekarskiej: art. 4-tym czytamy: „Dla wypełnienia swoich zadań lekarz powinien zachować swobodę działań zawodowych, zgodnie ze swoim sumieniem i współczesną wiedzą medyczną”
- Ustawa o zawodzie lekarza, art. 39 „Lekarz może powstrzymać się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem…”

Sumienie spychane do sfery prywatnej

- Legalizacja żądań silnych grup nacisku
- Inflacja sprzeciwu sumienia przez minimalizm moralny
- Fobie moralności minimalistycznej
- Lęk, że indywidualne sumienie zburzy pokój społeczny

3. Neutralizacja aksjologiczna profesji medycznej

Zneutralizować moralność i narzucić prawo stanowione

- Lekarz w pracy ma być neutralny aksjologicznie i moralnie
- Odwołujących się do klauzuli sumienia nie dopuszczać do pewnych specjalizacji medycznych
- Zapisy o klauzuli sumienia ograniczane
- Nacisk państwa, społeczeństwa i instytucji medycznych

Cena za sprzeciw sumienia

- Utrata pracy
- Uniemożliwienie realizacji aspiracji naukowych i ekonomicznych
- Utrata możliwości rozwoju naukowego
- Eliminacja w przyjmowania na studia medyczne
- Eliminacja w konkursach o pracę i na stanowiska

4. Spór o uprawomocnienie i zakres klauzuli sumienia.

Próby polityczno-prawnego ograniczenia klauzuli sumienia w Unii Europejskiej

Zamysłem autorów projektu rezolucji, zaaprobowanego przez Komitet ds. Społecznych, Zdrowia i Rodziny (Social, Health and Family Affairs Committee) w dniu 20 lipca **2010** r. na temat „Prawo kobiet do pełnego dostępu do usług medycznych: problem niewłaściwego stosowania klauzuli sumienia", **było ograniczenie możliwości sprzeciwu sumienia** przez lekarzy oraz pozostały personel medyczny.

S. Sadowska, *Znaczenie Rezolucji Rady Europy nr 1763 w sprawie klauzuli sumienia w prawie polskim i międzynarodowym,* „Życie i Płodność", *2010 nr 4*

Umocnienie klauzuli sumienia przez Radę Europy

Uchwalona 7 października 2010 r. rezolucja Rady Europy nr 1763 w sprawie klauzuli sumienia

Zgodnie z ustępem 1. rezolucji nr 1763: „Żaden **szpital, placówka czy osoba** nie mogą być przedmiotem żadnej presji czy dyskryminacji ani ponosić żadnej odpowiedzialności, jeśli odmówią wykonania, asystowania czy proponowania aborcji, wywołania poronienia, dokonania eutanazji bądź jakiegokolwiek zabiegu, który mógłby spowodować śmierć embrionu lub płodu ludzkiego, bez względu na przyczynę takiego działania”.

Polska ustawa niezgodna z Rezolucją Rady Europy

W odniesieniu do ustępu 1. i 3. powołanej rezolucji należy odwołać się do polskiego systemu prawnego. Przepis art. 39 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty [6] wyraźnie stanowi, że „lekarz może powstrzymać się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem, z tym, że ma obowiązek **wskazać realne możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym zakładzie opieki zdrowotnej** oraz uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej.”

Stanowisko **Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN** nr 1/2012 z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie etycznych problemów medycyny reprodukcyjnej i genetyki klinicznej oraz konieczności ich regulacji prawnej

„Komitet Bioetyki wyraża głęboki **niepokój** związany ze sposobem korzystania przez niektórych **polskich lekarzy z tzw. klauzuli sumienia,** zwłaszcza w odniesieniu do świadczeń z zakresu medycyny reprodukcyjnej i diagnostyki prenatalnej".

Komitet sprzeciwia się stosowaniu klauzuli sumienia „z pogwałcenie fundamentalnych **praw reprodukcyjnych** polskich pacjentek i pacjentów".

Szukaj... Szukaj

- Strona główna
- Skład Komitetu
- Prezydium Komitetu
- Posiedzenia Komitetu
- Stanowiska i opinie Komitetu
- Konferencje, seminaria, wykłady
- BIOETYKA - Instytucje i regulacje
- Kontakt
- Mapa strony

Home ▸ Stanowiska i opinie Komitetu ▸ Stanowiska Komitetu ▸
Stanowisko Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN nr 4/2013 z dnia 12 listopada 2013 roku w sprawie tzw. klauzuli sumienia

Stanowisko Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN nr 4/2013 z dnia 12 listopada 2013 roku w sprawie tzw. klauzuli sumienia

Stanowisko KB nr 4/2013

Zdanie odrębne

Zdanie odrębne prof. dr hab. Barbary Chyrowicz dotyczące Stanowiska Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN nr 4/2013 z dnia 12 listopada 2013 roku w sprawie tzw. klauzuli sumienia

Copyright © 2014 .:: Komitet Bioetyki Polskiej Akademii Nauk ::.

Do góry

NACZELNA IZBA LEKARSKA

Dla lekarzy | Działalność | Dokumenty | Praca | Struktura NIL | Rejestry | e-learning

Jesteś tutaj: » Strona główna » Aktualności » Stanowiska Prezydium NRL z dn. 6 grudnia 2013 r.

« Powrót do listy aktualności

Stanowiska Prezydium NRL z dn. 6 grudnia 2013 r.

Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej w dniu 6 grudnia podjęło pięć stanowisk:

- w sprawie korzystania z klauzuli sumienia w praktyce lekarskiej

- w sprawie projektu założeń do projektu ustawy zmieniającej ustawę o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw

- w sprawie projektu zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju ambulatoryjna opieka specjalistyczna

- w sprawie projektu zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju rehabilitacja lecznicza

- w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie ramowych procedur przyjmowania wezwań przez dyspozytora medycznego i dysponowania zespołami ratownictwa medycznego

STANOWISKO Nr 74/13/P-VI

PREZYDIUM NACZELNEJ RADY LEKARSKIEJ

z dnia 6 grudnia 2013 r.

w sprawie korzystania z klauzuli sumienia w praktyce lekarskiej

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI

Polish Bishops' Conference | Conferentia Episcoporum Poloniae

Kościół | Diecezje | Biskupi | Episkopat | Struktura KEP | Dokumenty | Dla mediów | Wi

Strona główna ▸ Dokumenty ▸ Pozostałe

Dokumenty

- Stolica Apostolska
- Nuncjatura Apostolska
- Korespondencja KEP
- Listy pasterskie Episkopatu
- Komunikaty
- **Pozostałe**
- Publikacje

Stanowisko Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych w sprawie klauzuli sumienia

Warszawa, 14 lutego 2014 r.

1. [Stanowisko Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN] Komitet Bioetyki przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk przedstawił 12 listopada 2013 roku stanowisko nr 4/2013 w sprawie tzw. klauzuli sumienia. Celem tej wypowiedzi jest zaprezentowanie pożądanej – zdaniem Komitetu – interpretacji klauzuli sumienia, zawartej w regulacjach prawnych i deontologicznych zawodów medycznych i farmaceutów oraz skierowanie apelu do przedstawicieli zawodów medycznych i do samorządów tych zawodów o rozumienie klauzuli sumienia w sposób przedstawiony w dokumencie. Do stanowiska zdanie odrębne złożyła s. prof. dr hab. Barbara Chyrowicz i dokument należy czytać wraz z nim. Komitet zauważa, że postawa polskich lekarzy dowodzi nadużywania

mp.pl PRAWO

Wiadomości Wywiady Publikacje Zdaniem eksperta Prywatna praktyka Akty prawn

Prawo medyczne \ Orzecznictwo lekarskie \ Materiały audiowizualne \ Świat \ Na wokandzie \

Prawo.mp.pl ▸ Publikacje ▸ Prawo medyczne ▸ Charakter prawny klauzuli sumienia

Charakter prawny klauzuli sumienia

20.12.2013

prof. dr hab. n. prawn. Andrzej Zoll, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

Medycyna Praktyczna 2014/01

Wątpliwości związane z klauzulą sumienia w polskim porządku prawnym, a jeszcze bardziej wątpliwości odnoszące się do charakteru prawnego jej regulacji w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty[1] oraz w art. 12 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej[2] stały się dzisiaj tematem niezwykle aktualnym.

Ważniejsze tezy i interpretacje Komitetu Bioetycznego przy PAN

1) „Lekarz, pielęgniarka i położna, którzy odmawiają wykonania świadczenia zdrowotnego niezgodnego z ich sumieniem, mają ustawowy obowiązek **wskazania** pacjentowi realnej możliwości uzyskania tego świadczenia **u innego lekarza albo pielęgniarki lub położnej** bądź w innym podmiocie leczniczym”.

2) „Przedstawiciel zawodu medycznego powinien wyraźnie **wskazać racje**, z powodu których odmawia wykonania świadczenia zdrowotnego”. (Chodzi wskazanie określonej zasady lub normy moralnej)

3) Przedstawiciel zawodu medycznego **nie może odmówić** podjęcia działań, których celem jest dostarczenie pacjentowi **informacji lub innych środków niezbędnych** do podjęcia przez niego świadomej decyzji dotyczącej dalszego postępowania medycznego, którego przeprowadzenia odmówiono z powołaniem się na klauzulę sumienia.

Według Komitetu lekarz **nie może odmówić** m.in. :

a) udzielania różnorodnych informacji;

b) zbadania pacjenta i wydania opinii, orzeczenia lekarskiego na temat jego zdrowia, w tym np. orzeczenia o chorobie płodu, która umożliwia aborcję

c) wydania skierowania na badania,

e) wypisania recepty na produkt leczniczy lub wyrób medyczny

4) Prawo polskie – zdaniem Komitetu Bioetyki **odmawia aptekarzom i farmaceutom** prawa powołania się na klauzulę sumienia.

Problem z rozumieniem przez Komitet przy PAN bezpośredniości działania w klauzuli sumienia:

„Komitet Bioetyki wyraża przekonanie, że z wyłączeniem sytuacji niecierpiących zwłoki – lekarz, pielęgniarka i położna mają moralne i legalne prawo do odmowy *osobistego* wykonania bądź współuczestniczenia w wykonaniu świadczenia zdrowotnego, które ***bezpośrednio* narusza** bądź **stwarza *bezpośrednie i realne zagrożenie*** dla dobra, które wedle ich przekonań moralnych powinno podlegać bezwzględnej ochronie”.

NACZELNA IZBA LEKARSKA

Dla lekarzy Działalność Dokumenty Praca Struktura NIL Rejestry e-learning

Jesteś tutaj: » Strona główna » Aktualności » Stanowiska Prezydium NRL z dn. 6 grudnia 2013 r.

« Powrót do listy aktualności

Stanowiska Prezydium NRL z dn. 6 grudnia 2013 r.

Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej w dniu 6 grudnia podjęło pięć stanowisk:

- w sprawie korzystania z klauzuli sumienia w praktyce lekarskiej
- w sprawie projektu założeń do projektu ustawy zmieniającej ustawę o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw
- w sprawie projektu zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju ambulatoryjna opieka specjalistyczna
- w sprawie projektu zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju rehabilitacja lecznicza
- w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie ramowych procedur przyjmowania wezwań przez dyspozytora medycznego i dysponowania zespołami ratownictwa medycznego

STANOWISKO Nr 74/13/P-VI

PREZYDIUM NACZELNEJ RADY LEKARSKIEJ

z dnia 6 grudnia 2013 r.

w sprawie korzystania z klauzuli sumienia w praktyce lekarskiej

Ważniejsze tezy stanowiska Naczelnej Rady Lekarskiej:

1) „Lekarz, **tak jak każdy**, ma prawo do odmowy podejmowania działań, które są niezgodne z jego sumieniem”.

2) „Ewentualny obowiązek wskazania pacjentowi legalnych możliwości uzyskania świadczenia powinien ciążyć **na podmiotach odpowiedzialnych za organizację** ochrony zdrowia”.

3) Lekarze mogą być pozbawieni prawa postępowania zgodnie z nakazami i zakazami wynikającymi z przyjętych przez siebie zasad moralnych, światopoglądu oraz wyznawanych przekonań religijnych „**tylko** w sytuacjach niecierpiących zwłoki wynikających **z zagrożenia życia lub ciężkiego uszkodzenia zdrowia pacjentów**”.

4) „**Prawa innych osób**, tak długo, jak nie dochodzi do zagrożenia ich życia i zdrowia, **nie mogą być podstawą do ograniczenia lekarza** w postępowaniu zgodnym ze wskazaniami swojego sumienia”.

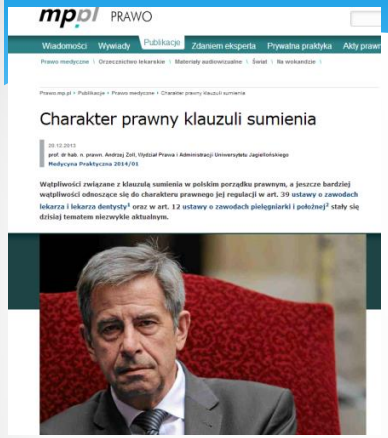

„Oba prezentowane stanowiska są, w zakresie kwestii fundamentalnych, **całkowicie rozbieżne**.

Taką właśnie kwestią fundamentalną jest charakter prawny klauzul sumienia wyrażonych w ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz w ustawie o zawodach pielęgniarki i położnej.

Czy przepisy te stanowią podstawę prawną dla wymienionych w nich zawodów medycznych do powoływania się na klauzulę sumienia, czy też **wolność sumienia** i brak przymusu do zachowania wbrew własnemu sumieniu jest **wolnością podstawową**, a określone w ustawach tzw. klauzule sumienia stanowią podstawę **ograniczenia** powoływania się na tę wolność?”

Prof. Andrzej Zoll zauważa, że stanowiska Komitetu Bioetyki przy PAN oraz Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej, w kwestii źródeł i sposobu interpretacji prawnej klauzuli sumienia, są nie tylko odmienne, ale sprzeczne ze sobą.

Pisze on: „Stanowisk tych pogodzić się nie da. Jedno z nich musi być oparte **na fałszywym założeniu**”. (s. 100)

W danym społeczeństwie mogą istnieć **różne systemy etyczne** czy światopoglądowe, a na terenie prawa stanowionego stanowi się obowiązujący **jeden system prawny**. System ten nie może znosić wolności przekonań oraz wolności sumienia. Wolności te zagwarantowane są bowiem **etycznie jak też prawem nadrzędnym** w postaci przyjętych Deklaracji, Konwencji i zagwarantowanych w Konstytucji danego państwa.

„Wolność przekonań oraz wolność sumienia i aprobowanego przez daną osobę systemu etycznego wynikającego z przyjętego światopoglądu znajduje się – stwierdza A. Zoll - **całkowicie poza jurysdykcją demokratycznego państwa prawa,** a jedynie władza państwowa jest zobowiązana do strzeżenia i gwarantowania tej wolności”. (s. 101)

Zarówno więc normy prawa międzynarodowego jak i Konstytucja RP gwarantują wolność wyznania i sumienia.

Wolność tę **gwarantują** „m.in. Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (art. 9 ust. 1) oraz Międzynarodowy Pakt Praw Politycznych i Obywatelskich w art. 18. Normy te stoją w obowiązującej w Polsce hierarchii źródeł prawa ponad obowiązującymi w Polsce ustawami (art. 91 ust. 2 Konstytucji RP)" s. 101

W orzeczeniu **Trybunału Konstytucyjnego** z dnia 15 stycznia 1991 r., a więc jeszcze wydanego na gruncie przepisów Konstytucji z 1952 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł:

„Wolność sumienia nie oznacza jedynie prawa do reprezentowania określonego światopoglądu, ale przede wszystkim **prawo do postępowania zgodnie z własnym sumieniem, do wolności od przymusu postępowania wbrew własnemu sumieniu.** Tak rozumiana wolność sumienia znajduje potwierdzenie w ratyfikowanych przez Polskę w dniu 3 marca 1977 r. (…) Paktach Praw Obywatelskich i Politycznych” s. 101

„Ponieważ **wolność sumienia** jest wartością podstawową, **wynikającą bezpośrednio z godności człowieka –** stwierdza prof. Andrzej Zoll - występująca w prawie stanowionym tzw. klauzula sumienia nie powinna być rozumiana jako podstawa prawna takiej wolności. Wolność sumienia i prawo postępowania zgodnie z własnym sumieniem **nie wymaga wyraźnej podstawy ustawowej.** Takiej podstawy wymaga ograniczenie prawa do postępowania zgodnie z własnym sumieniem.

Błędy Komitetu Bioetyki przy PAN

Tam gdzie te warunki stosowania klauzuli sumienia nie są prawem stanowionym ustanowione, **wolność sumienia mają wszyscy**, nie tylko lekarze czy pielęgniarki i położne jak chce Komitet Bioetyki, ale wszyscy ludzkie, we wszystkich zawodach, które spełniają.

1) Komitet Bioetyki przy PAN jest więc **w błędzie** przyznając w ograniczonym zakresie tylko lekarzom, pielęgniarkom i położnym wolności sumienia, a odmawiając jej innym.

Natomiast poprawnie intepretuje kontekst klauzuli sumienia Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej, mówiąc że **wszyscy mają prawo do wolności sumienia** i w tym takie prawo ma również lekarz.

2. Komitet **wspiera też niezgodne** z Rezolucją Rady Europy i Konstytucją RP, stanowisko art. 39 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, przymuszając lekarza do współdziałania w tym, co niezgodne z jego sumieniem.

Poprawne w tym względzie jest stanowisko Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej stwierdzając, że w przypadku odwołania się do klauzuli sumienia przez lekarza, pielęgniarkę czy położną obowiązek wskazania oczekiwanego przez pacjenta świadczenia (np. aborcji) winien ciążyć **na podmiotach odpowiedzialnych za ochronę zdrowia, a nie na w/w osobach.**

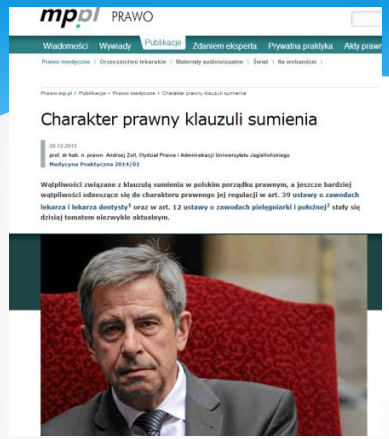

„To nie lekarz powinien udzielać takiej informacji – pisze prof. A. Zoll.

W pełni należy się zgodzić ze stanowiskiem zajętym przez Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej, że taki obowiązek winien ciążyć na podmiotach odpowiedzialnych za ochronę zdrowia. Nie może być obowiązkiem lekarzy zbieranie informacji, kto i gdzie jest gotowy do dokonania aborcji.

Dostrzegam w tym wypadku **sprzeczność z Konstytucją** – pisze A. Zoll. Stanowisko Komitetu Bioetyki jest odnośnie do tego zagadnienia nie do przyjęcia”.

Komitet błędnie **zawęża bezpośredni** udział lekarza w czynnościach, które w jego sumieniu naruszają zasadnicze dobro.

3. Błędnie twierdzi, że lekarz nie uczestniczy w złu np. aborcji czy eutanazji przez wskazanie „ realnej możliwości uzyskania tego świadczenia **u innego lekarza albo pielęgniarki lub położnej** bądź w innym podmiocie leczniczym" art. 39 Uzl.

Prof. A. Zoll przypomina **konstrukcję pomocnictwa** w prawie karnym, w której podlega karze różnorodny współudział w złu. „Pomocnik też nie dokonuje własnym zachowaniem czynu zabronionego, a jednak jest w granicach określonych dla bezpośredniego sprawstwa".

4. Z tego też względu Komitet **błędnie narzuca** farmaceutom sprzedawanie preparatów wczesnoporonnych,

5. i formułuje **przymus** względem lekarzy przy wydawaniu recept, skierowań, zaświadczeń, opinii np. kwalifikujących do **aborcji, itp.**

Wobec tendencji ograniczania klauzuli sumienia wobec farmaceutów prof. Andrzej Zoll stwierdza:

„Nie mam wątpliwości, że z naruszeniem Konstytucji mielibyśmy do czynienia, gdyby **ustawa zmuszała farmaceutów do sprzedaży specyfików powodujących poronienia, obojętne na jakim etapie rozwoju ciąży, czyli także tzw. wczesnoporonne** (tzw. pigułka następnego dnia). Te specyfiki nie powinny być w ogóle dopuszczone do obrotu, jako służące obchodzeniu przepisów chroniących życie ludzkie, także w fazie prenatalnej”. (s. 103)

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI
Polish Bishops' Conference | Conferentia Episcoporum Poloniae
Kościół | Diecezje | Biskupi | Episkopat | Struktura KEP | Dokumenty | Dla mediów
Strona główna ▸ Dokumenty ▸ Pozostałe
Dokumenty
Stolica Apostolska
Nuncjatura Apostolska
Korespondencja KEP
Listy pasterskie Episkopatu
Komunikaty
Pozostałe
Publikacje
Stanowisko Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych w sprawie klauzuli sumienia
Warszawa, 14 lutego 2014 r.
1. [Stanowisko Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN] Komitet Bioetyki przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk przedstawił 12 listopada 2013 roku stanowisko nr 4/2013 w sprawie tzw. klauzuli sumienia. Celem tej wypowiedzi jest zaprezentowanie pożądanej – zdaniem Komitetu – interpretacji klauzuli sumienia, zawartej w regulacjach prawnych i deontologicznych zawodów medycznych i farmaceutów oraz skierowanie apelu do przedstawicieli zawodów medycznych i do samorządów tych zawodów o rozumienie klauzuli sumienia w sposób przedstawiony w dokumencie. Do stanowiska zdanie odrębne złożyła s. prof. dr hab. Barbara Chyrowicz i dokument należy czytać wraz z nim. Komitet zauważa, że postawa polskich lekarzy dowodzi nadużywania

Zespół Ekspertów przy KEP ds. Bioetycznych stwierdza:

„Sprzeciw sumienia jest podstawą do powstrzymania się od wykonania świadczenia zdrowotnego.

Do zakresu świadczeń zdrowotnych, których dotyczy klauzula sumienia, należy zaliczyć **także wystawianie recept** (np. recept na wczesnoporonne środki antykoncepcyjne) oraz **skierowań na badania specjalistyczne** przy uzasadnionym przekonaniu, że stanowią one **część procedury nakierowanej na zniszczenie dobra**, a nie tylko służą uzyskaniu informacji o stanie zdrowia pacjenta”.

Noworodek w etyce utylitarystycznej

„Ostatecznie utylitarysta – pisze Z. Szawarski - traktuje nowo narodzone dzieci tak samo jak bankier banknoty: nie ma większego znaczenia, jakie to są banknoty, natomiast ważna jest ich wartość i ogólna suma wkładów na koncie. Jeśli z takich czy innych powodów banknot został zniszczony, to powinniśmy wprowadzić na jego miejsce banknotów o tej samej wartości, lecz nie ma najmniejszego znaczenia, jaki będzie kolejny numer tego banknotu”.

Z. Szawarski, *Moralne problemy dotyczące opieki nad dziećmi nieuleczalnie chorymi,* w: (red.) Z. Szawarski, *W kręgu życia i śmierci. Moralne problemy medycyny współczesnej,* Warszawa 1987, s. 230

Skutki wypierania sumienia w praktyce medycznej

- Przyporządkowywanie lekarzy bezosobowym mechanizmom politycznym, społecznym, ekonomicznym i instytucjonalnym
- Uleganie presji realizacji hedonistycznie pojętego szczęścia ludzkości
- Uleganie kryteriom jakości życia w celu selekcji i eliminacji tzw. „życia nie wartego życia”
- Zgoda na neoeugenizm w postaci legalizacji: „prawa do tzw. zdrowej reprodukcji”.

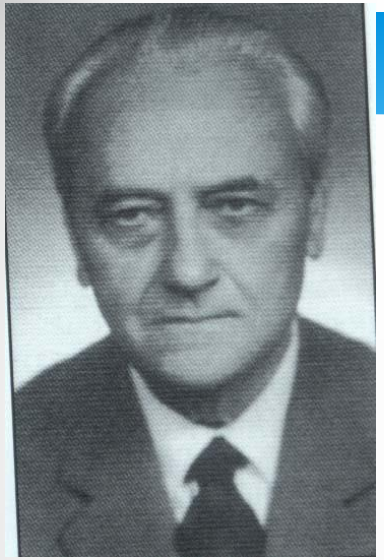

Józef Bogusz: prawo stanowione a sumienie lekarza

„W obszernej problematyce stycznej między prawem a medycyną niewiele jest takich dziedzin, w których prawo mogłoby nam w sposób decydujący pomóc. **Tym ważniejsze staje się prawo sumienia lekarskiego.** Lekarze posiadają swoje napisane prawa moralne, wedle których postępują, a więc prastare prawo humanitarności, i zasady, które nakłada na nas współczesny stan medycyny. **W sytuacjach konfliktowych między prawem a sumieniem każdy lekarz staje oko w oko wobec własnej decyzji i sam musi zająć stanowisko”.**

J. Bogusz, *Sumienie najwyższym sędzią,* w: *Chorzy w stanach terminalnych a etyka zawodowa w medycynie*, J. Bogusz (red.), Bydgoskie Towarzystwo Naukowe Bydgoszcz 1985, s. 6

DZIĘKUJĘ